

JĘZYKI MALTY

Maria Grażyna Szepe

Rezultaty trwałe –projekt nr 2024-1-PL01-KA121-SCH-000228889

(all pictures used in the presentation under licence Creative Commons)

1. Krajobraz językowy Malty

Malta, choć niewielka powierzchniowo, jest jednym z najbardziej fascynujących językowo państw Europy.

Obowiązują tu **dwa języki urzędowe**:

- **maltański (Malti)** – język narodowy,
- **angielski (English)** – język współurzędowy, szeroko używany w edukacji i administracji.

Dodatkowo **język włoski (italiano)**, choć nie ma już statusu urzędowego, pozostaje bardzo wpływowy i rozumiany przez większość mieszkańców.

Język	Status	Szac. znajomość w społeczeństwie	Główne domeny użycia
Maltański	narodowy i urzędowy	95–100%	życie codzienne, media, polityka
Angielski	urzędowy	85–90%	edukacja, biznes, turystyka
Włoski	nieurzędowy, lecz popularny	60–70%	telewizja, kultura, rozmowy nieformalne

2. Maltański – jedyny język semicki w Unii Europejskiej

Pochodzenie i rozwój

Maltański (Malti) wywodzi się z **arabskiego sycylijskiego (Siculo-Arabic)**, języka używanego na Sycylii i Malcie w IX–XII wieku, w czasie panowania arabskiego.

Po przejęciu wyspy przez Normanów (1091) język stopniowo tracił kontakt z resztą świata arabskiego, rozwijając się w izolacji i wchłaniając wpływy **romańskie (sycylijski, włoski)**, a później **angielskie**.

W rezultacie powstał język **semicki w strukturze**, lecz o **romańsko-angielskim słownictwie** – unikatowy w skali świata.

3. Struktura języka maltańskiego

Przykłady słownictwa

Aspekt	Charakterystyka
Typ języka	semicki (pochodzenie arabskie)
Pismo	alfabet łaciński (od XIX w.)
Szyk wyrazów	SVO, ale elastyczny
Artykuł określony	il- (jak arabski al-) – np. il-belt „miasto”, ix-xemx „słońce”
Czasowniki	oparte na rdzeniach spółgłoskowych (trójspółgłoskowych)
Fonetyka	występują spółgłoski gardłowe: ħ, għ
Zapożyczenia	ok. 40% arabskie, 35% romańskie, 20% angielskie

Maltański	IPA	Znaczenie	Pochodzenie
Bongu	[ˈbɒŋɡʊ]	Dzień dobry	włoski buon giorno
Grazzi	[ˈɡrɛtsi]	Dziękuję	włoski grazie
Dar	[daːr]	Dom	arabski dār
Ilma	[ˈɪlmə]	Woda	arabski māʾ
Karozza	[kaˈrɒtsa]	Samochód	włoski
Kompjuter	[kompˈjuːtər]	Komputer	angielski
Hanut	[ħaˈnuːt]	Sklep	arabski ḥānūt

4. Sytuacja socjolingwistyczna

Malta jest społeczeństwem dwujęzycznym (a właściwie trójjęzycznym).

Większość mieszkańców swobodnie posługuje się **maltańskim i angielskim**, a w rozmowach często miesza oba języki – zjawisko to określa się jako **code-switching** lub potocznie *Maltenglish*.

„Jien sejjer shopping wara x-xogħol.”

„Idę na zakupy po pracy.”

- **maltański** – język emocji, codzienności, polityki
- **angielski** – język edukacji, prawa, technologii
- **włoski** – język kultury i mediów (włoska telewizja jest powszechnie odbierana)

5. Wpływy językowe i historia kontaktów

◆ Okres arabski (870–1091)

- Wprowadzenie dialektu arabskiego.
- Ukształtowanie podstaw leksyki i morfologii.

◆ Okres normański i zakonu joannitów (1091–1798)

- Wzrost wpływów włoskich i sycylijskich.
- Włoski staje się językiem prestiżu i kultury.

◆ Okres brytyjski (1800–1964)

- Wprowadzenie języka angielskiego do administracji i edukacji.
- Pojawienie się licznych anglicyzmów.

◆ Po uzyskaniu niepodległości (1964–obecnie)

- Utrzymanie dwujęzyczności maltańsko-angielskiej.
- Stopniowe odchodzenie od włoskiego jako języka oficjalnego, lecz nie kulturowego.

6. Ciekawostki językowe

1. **Jedyny język semicki w UE** i jedyny używający alfabetu łaćńskiego.
2. **Najstarszy tekst literacki:** *Cantilena* (ok. 1470 r.) – poemat o strukturze arabskiej z licznymi elementami romańskimi.
3. **Niezwykłe wysoki poziom dwujęzyczności:** większość Maltańczyków płynnie przechodzi z maltańskiego na angielski.
4. **Etymologiczna mozaika:** zdania maltańskie potrafią łączyć słowa z trzech rodzin językowych jednocześnie.

Maltański jako symbol tożsamości narodowej: po latach dominacji włoskiego i angielskiego, od XIX wieku stanowi fundament maltańskiej kultury.

7. Przykładowa analiza zdania

Il-bieraħ mort il-belt bil-karozza tieghi.

„Wczoraj pojechałem do miasta moim samochodem.”

Analiza:

- *il-bieraħ* – wczoraj (semickie)
- *mort* – poszedłem (semicki rdzeń √MRW)
- *il-belt* – miasto (semickie)
- *karozza* – samochód (romański)
- *tieghi* – mój (semicki sufiks posesywny)

Gramatyka semicka, słownictwo romańskie – typowy przykład „języka hybrydowego”.

8. Języki w kontekście kulturowym i współczesnym

- Edukacja w Malcie jest **dwujęzyczna** – nauczanie odbywa się w maltańskim i angielskim.
- Media: prasa, radio i telewizja korzystają z obu języków; włoska TV (RAI, Mediaset) ma ogromną widownię.
- Współczesna literatura maltańska często łączy języki w formie artystycznego kodu.

9. Literatura i źródła

- **Joseph M. Brincat (2011)** – *Maltese and Other Languages: A Linguistic History of Malta*
- **Joseph Aquilina (1987)** – *Maltese–English Dictionary*
- **Lydia Sciriha (2002)** – *Sociolinguistic Patterns of Maltese Bilingualism*
- **Online:** LearnMaltese.org, Ethnologue – Maltese (mlt)